

Základy právního řádu pro archiváře

FF MU ZS 2016/2017

JAKUB RAZIM
jakub.razim@mail.muni.cz

**Autorské právo (nejen)
v archivní praxi**

Právo duševního vlastnictví

- **duševní vlastnictví:**

- **právní a ekonomická abstrakce – soubor objektivně vyjádřených ideálních předmětů**
- užší pojetí: souhrn práv k **autorským** dílům a nehmotným statkům s nimi souvisejícím
- širší pojetí: souhrn práv k **nehmotným statkům v oblasti „duševní činnosti“**

- výraz a výsledek duševních tvůrčích schopností
- vše, co je nehmotným statkem + oddělitelné od osoby + s alespoň potenciální majetkovou hodnotou

ZÁSADA časového omezení ochrany

FCE: stimulační, osvětová, ochranná

- **systém:**

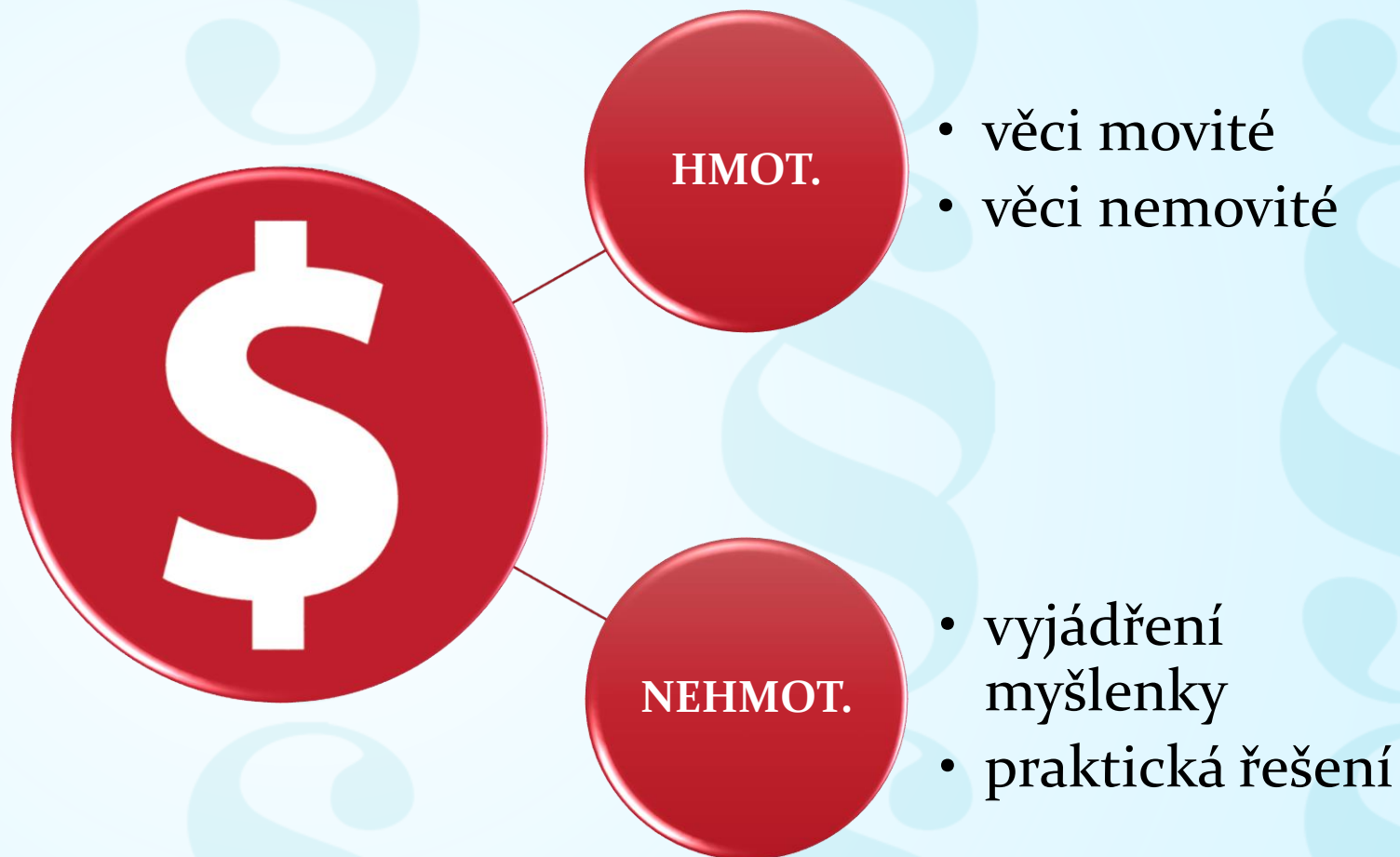
1. **práva k výtvorům**
2. **práva k hospodářským výkonům**

1. **výsledky tvůrčí duševní činnosti**
2. **výsledky netvůrčí povahy**

Statky (právní vs. ekon. pojem)

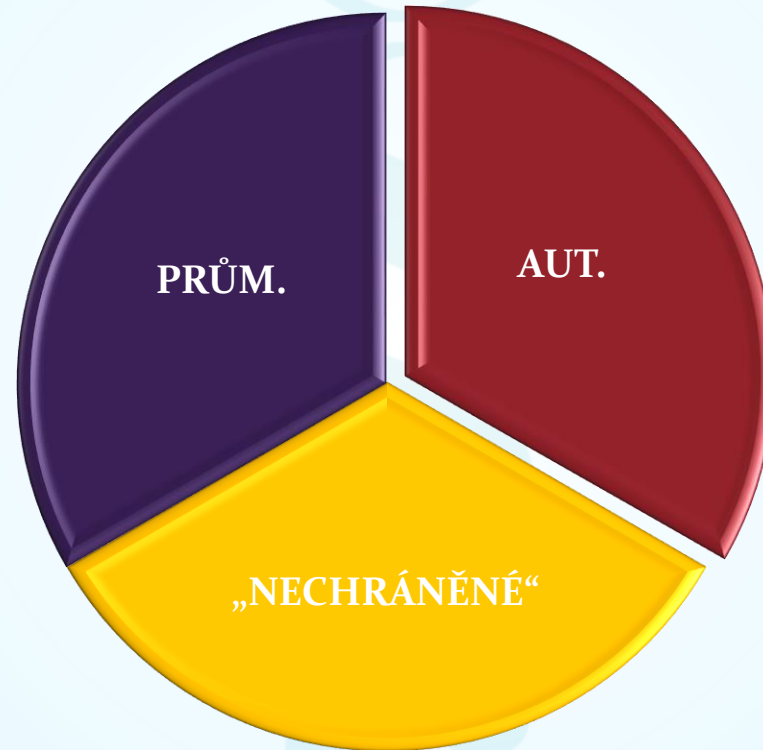
nehmotné statky

- statky tvořené konkrétním duševním obsahem, jehož smysly vnímatelné vyjádření je způsobilým předmětem občanského práva
- NEspotřebitelné, NEopotřebitelné
- NEzcizitelné
- NEzávislé na hmotném substrátu
- potenciální ubiquita

Právo duševního vlastnictví II (Boháček)

Autorské právo

Historie

- **poč. v 19. stol.:** ABGB 1811 (nakladatelská smlouva), čís. patent 1846, zák. o právu původcovském 1895
- zák. o nakladatelské smlouvě 1923
- zák. o právu původcovském 1926
- AutZ 1953
- AutZ č. 35/1965 Sb. – OZ 1964 – monismus aut. práv (základ - osob. práva)
- AutZ č. 121/2000 Sb.
  - změny: komplexní úprava; autorství – FO, teorie pravdivosti; dualismus aut. pr. osobnostních a majetkových; citace; prodloužení majet. pr.; zvl. smluvní typ - licenční smlouva

SO I'VE DEDICATED
MY LIFE TO PROTECT-
ING THE RIGHTS OF
ARTISTS, WRITERS,
MUSICIANS,
PHOTOGRAPHERS,
FILMMAKERS...

...AND EVERYONE
IN BETWEEN.

I'M CAPTAIN
COPYRIGHT.

TEORIE PDV:

privilegační
přirozenoprávní
registračního sys.
monistická
dualistická

Prameny

A. vnitrostátní

- LPS čl. 34 odst. 1 – zákonná ochrana práv k výsledkům tvůrčí činnosti
- NOZ č. 89/2012 Sb. – věc v právním smyslu, licenční smlouva
- **AutZ č. 121/2000 Sb.** – *lex specialis* k NOZ

B. mezinárodní - MS

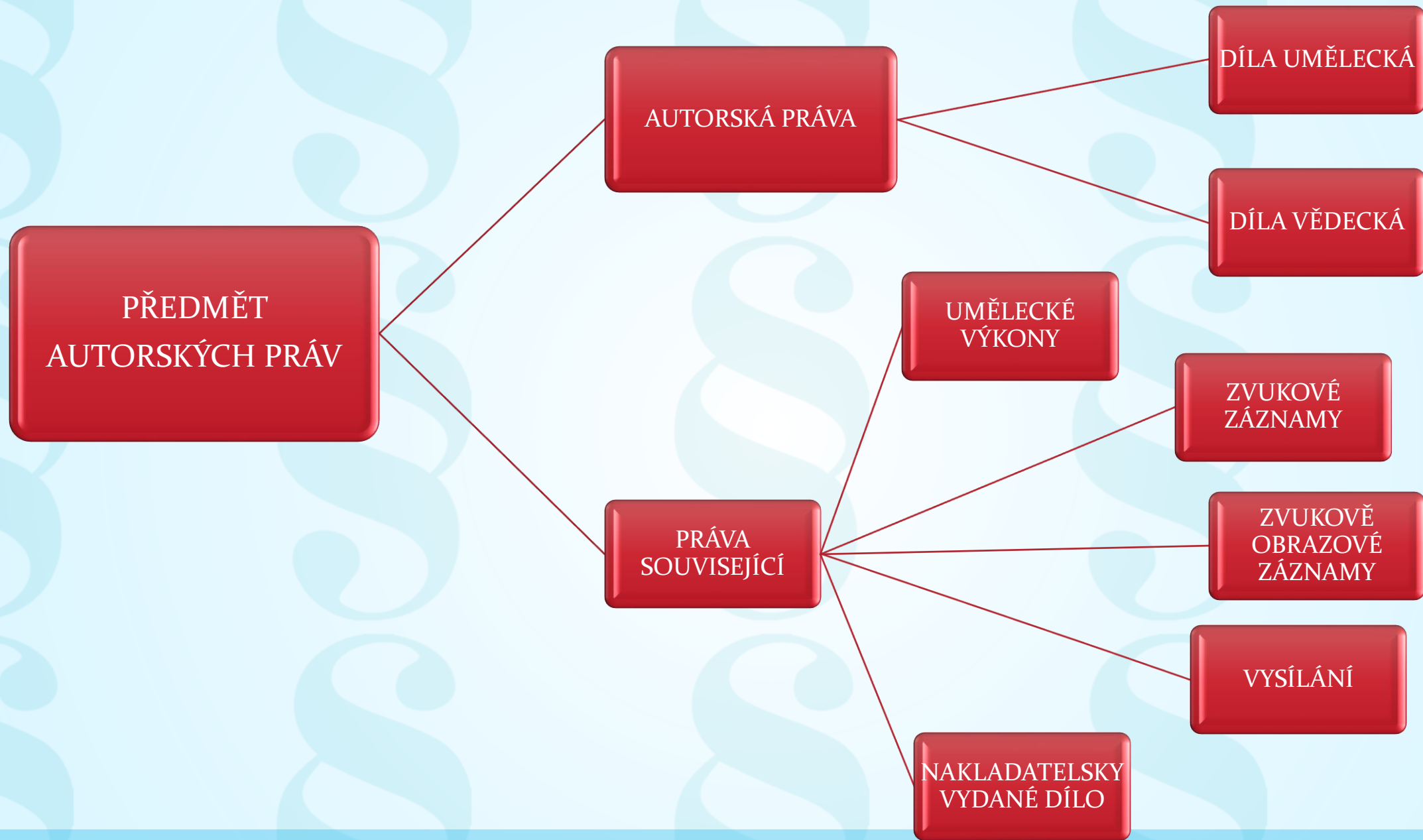
- BÚ – z. teritoriality, z. asimilace; VÚA; ŘÚ – výkonní umělci; ŽÚ – „protipirátská“; TRIPS; WCT - WIPO
- principy: neformální ochrany + teritoriality, asimilace, min. práv

C. EU - směrnice

Autorské právo

- **objektivní:** soubor pr. norem upravujících vztahy vznikající při tvorbě a společenském uplatnění autorských děl
- **subjektivní:** autorova oprávnění k dílu, jež vytvořil svou duševní tvůrčí činností
- (kvazi)dualistická koncepce: pr. osobnostní + pr. majetková

X věcné právo k nosiči pr. duševního vlastnictví

Předmět: autorské dílo

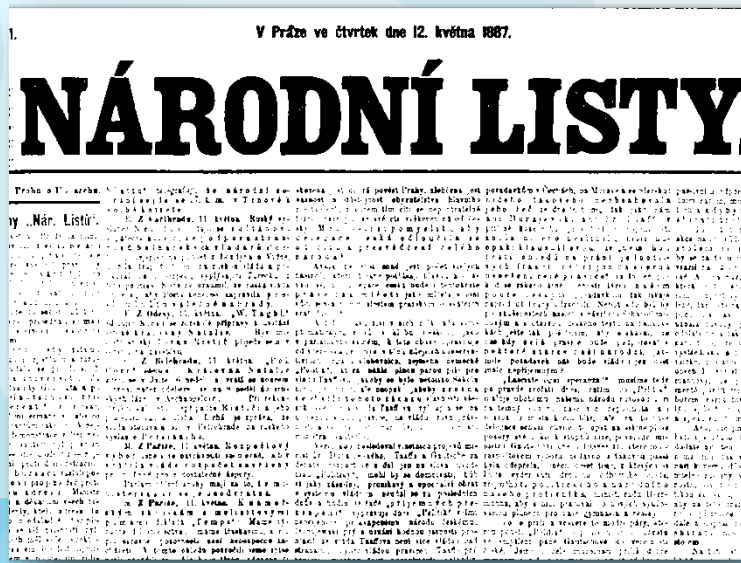
- **pojmové znaky:**
  - + výsledek tvůrčí činnosti autora
  - + objektivní součást vědy/umění
  - + vyjádření v jakékoliv smysly vnímatelné podobě – z. bezformálnosti
  - + jedinečnost, neopakovatelnost (osobitost + originalita + novost) - zásadně / původnost – počítačové programy, fotografie, databáze (tzv. „fiktivní díla“ neboli „nedíla“)
  - nevyhloučenost z rozsahu ochrany: výtvořy nezpůsobilé autorskopr. ochrany + vyloučené z autorskopr. ochrany z důvodu veřejného zájmu
- **způsoby autorské tvorby:**
  - umělecká díla (vč. literárních děl jako poddruhu)
  - vědecká díla
- **druhy ...**
  - X „nedílo“** = NEjedinečné, původní, právem chráněné jako autorská dílo
  - X „nevýtvoř“** = NEjedinečný, NEpůvodní, autorským právem NEchráněný

Není fotografie jako fotografie

Zdroje: National Geographic, Lidovky, Kramerius

Užití díla v odvozené podobě

- z. autorskoprávní neodvislosti
- dílo netvůrčím způsobem pozměněné
- dílo tvůrčí činností přetvořené
- dílo začleněné do souboru
- dílo spojené s jiným dílem

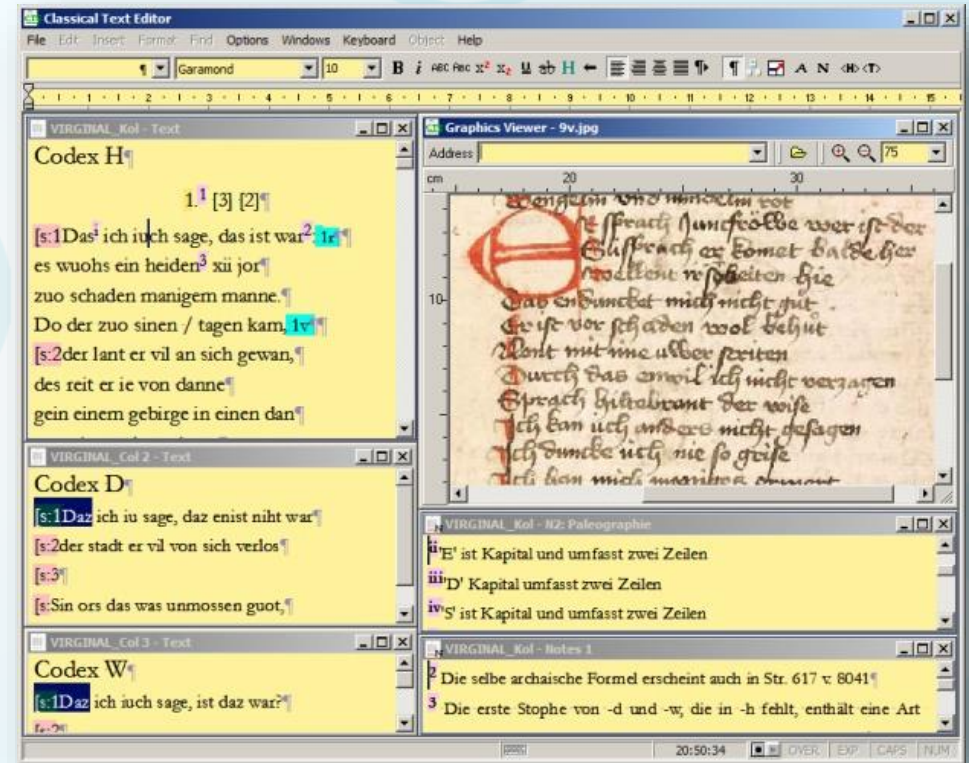
WHERE'S MY COFFEE ?

Mem

Zvláštní předmět I: Počítačové programy

- ochrana jako literární dílo bez ohledu na způsob vyjádření (NE myšlenky a principy)
- pojmové znaky:
  - v AutZ ČR NENÍ legální definice, ale v AutZ USA
  - PP = posloupnost instrukcí, které**
    - řídí nebo podmiňují operace počítače
    - řeší dané úlohy
    - způsobí, že hardware pracuje
  - původnost** (originalita „vlastního duševního výkonu“)
  - LZE užívat jakýmkoliv způsobem (rozmnožovat, pozměňovat) nezbytným pro řádný provoz a propojení programu
  - LZE zpětně studovat myšlenky a principy
  - NELZE rozmnožovat pro osobní potřebu (pouze záloha)
  - NEPODLÉHÁ knihovnické licenci

Classical Text Editor

Zvláštní předmět II: Audiovizuální díla

- běžně zvl. druh souborného díla
  - pojmové znaky
    - **tvůrčí zpracování a zařazení děl audiovizuálně užitých**
- = řada obrazů
- vyvolávají dojem pohybu
  - vnímatelné lid. smysly
  - doprovázené event. i zvukem
  - **autor = režisér**
  - ochrana investice – vyvratitelná domněnka souhlasu s užitím díla (vyjma děl hudebních) ve prospěch výrobce prvního záznamu, typicky producenta

Proti všem (1956, Otakar Vávra)

Zvláštní předmět III: Osířelé dílo

- implementace směrnice směrnice EU 2012/28/EU
- novela AutZ č. 228/2014 Sb. účinná od 7. listopadu 2014
- dílo u něhož buď **není určen autor**, anebo je určen ale **není nalezen** ani při důsledném vyhledávání ve všech „vhodných“ info zdrojích (příloha č. 2 AutZ, v ČR cca 80 000 autorů) – do doby, než se autor nepřihlásí a status osířelého díla neukončí
- zákonná licence na rozmnožování a sdělování díla – písemnosti, záznamy, NE výtvarná díla a fotografie
- **podmínky:** dílo je vydané; dílo je součástí fondu; nevýdělečné kulturní, školské a vzdělávací zařízení/vysílatel; veřejný zájem; nezisková činnost; uvedení autora; informační povinnost vůči MinKult

Více na: http://www.vkol.cz/data/soubory/rf/AZ_2013_Kv%C4%9Bten_Olomouc.ppt

Zvláštní předmět IV: Volné dílo

- dílo, u nějž **uplynula doba trvání majetkových práv**
- volné užití = *domaine public libre et gratuit*: NENÍ třeba získat svolení autora a NEPLATÍ se žádná autorská odměna
- **podmínky: postmortální ochrana díla** (uvést autora, neosobovat si autorství, nesnižovat hodnotu díla)
- **první oprávněné zveřejnění díla**
  - **zveřejnitel** – práva hosp. povahy za účelem zhodnocení investice do zpřístupnění díla = výlučná majetková práva příslušející autorovi (užití díla, autorská odměna)
  - **podmínky:** autorské dílo; dílo nebylo dosud zpřístupněno veřejnosti; dílo je autorskoprávně „volné“
  - délka trvání 25 let od zveřejnění
  - ? převoditelnost

Dílo nechráněné

DÍLO

- spojení: „silné prvky“ + „slabé prvky“ (obecný fond)
- části díla chráněny jako součást celku (vnitřní ochrana), event. i jako díla o sobě (vnější ochrana)
- dichotomie: myšlenka x ztvárnění
- nezpůsobilost § 2 odst. 6 = nejedná se o dílo, chybí pojmové znaky a fikce
- výluka z ochrany § 3 = dílo, kterému je ve veřej. zájmu odepřena autorskoprávní ochrana

Subjekt: Autor

- z. autorská:

A = FO, která dílo vytvořila vlastní tvůrčí činností

- z. pravdivosti:

A = FO, jejíž pravé jméno je uvedeno obvyklým způsobem na díle/u díla/ve veřejném rejstříku

- spoluautorství:

- + výsledek společné tvůrčí činnosti více autorů
- + jediné dílo
- + části nejsou schopné samostatného užití
- nepřihlíží se k radám či pomoci netvůrčí povahy
- z. jednomyslnosti při nakládání s dílem
- solidarita spoluautorů

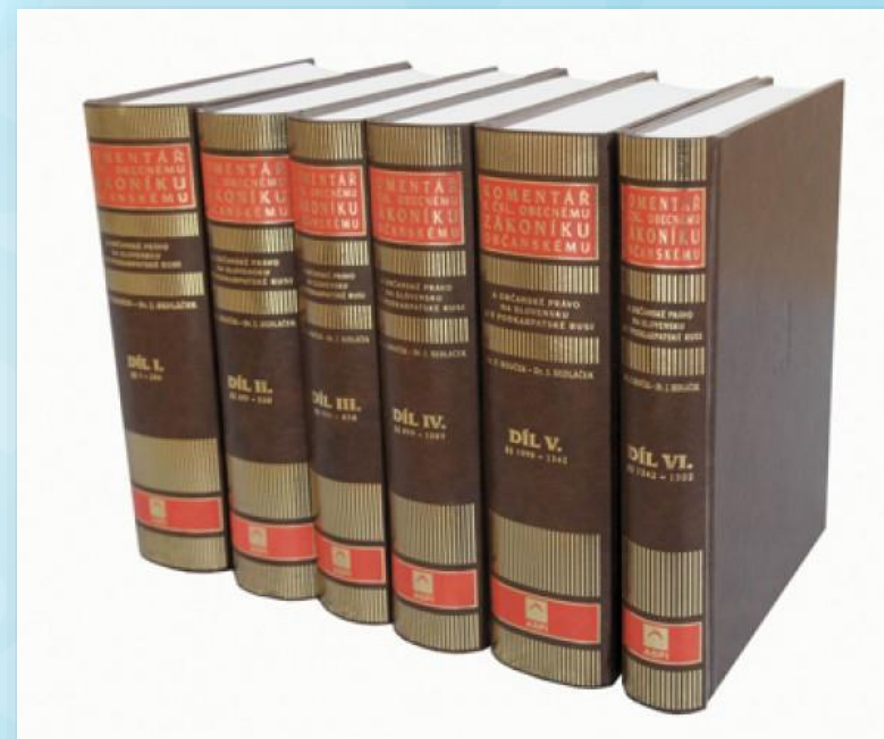
x kolektivní dílo (1 dílo, pluralita autorů z podnětu a pod vedením 1)

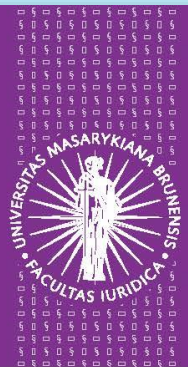
x souborné dílo = zvl. druh databáze(pluralita děl, pluralita autorů)

Teorie práva

JIŘÍ BOGUSZAK
JIŘÍ ČAPEK
ALEŠ GERLOCH

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

ČESKÉ STAVEBNÍ PRÁVO V EVROPSKÉM KONTEXTU

Karel Marek, Petr Průcha

soukromé stavební právo

veřejné stavební právo

Obsah: autorská práva

- **kvazidualistická koncepce – tendence k dualismu: DV = vlastnictví**
- **vznik – z. neformálnosti**
- **osobnostní** (výlučná, nepřevoditelná, smrtí autora zanikají):
  - pr. dílo zveřejnit
  - pr. osobovat si autorství
  - pr. určit, zda a jak má být autorství uvedeno při zveřejnění
  - pr. na nedotknutelnost díla
    - svolení k zásahu do díla
    - zákaz užívání snižující hodnotu díla
    - autorský dohled nad užíváním díla
- **majetková** (nepostižitelná exekucí, nepřevoditelná – převést lze užitky):
  - pr. **užít** dílo
    - „**mechanická**“ = **nepřímé sdělování** (s fixací do hmot. nosiče): rozmnožování, rozšiřování – konzumace, pronájem, půjčování, vystavování
    - **přímé sdělování** (bez fixace do hmot. nosiče): provozování, vysílání
    - synchronizační a odvozené tvorby
    - **3. os.:** se svolením (pravidlo) x bez svolení autora (výjimky a omezení)
  - pr. na **odměnu**
    - při opětovném prodeji originálu
    - při rozmnožování díla pro osobní potřebu – princip plošného zpoplatnění a potenciality

Právo dílo užít – systematika AutZ

SOUKR. ROZMNOŽOVÁNÍ DÍLA = POŘIZOVÁNÍ ROZMNOŽENIN: hmotné x nehmotné

VEŘEJ. ŠÍŘENÍ DÍLA = ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ VEŘEJNOSTI: hmotné rozšiřování, pronajímání, půjčování a vystavování x nehmotné „sdělování“ naživo, přístroji, vysíláním v rozhlase a televizi, druhotným užíváním v provozovnách

SYNCHRONIZACE A ODVOZENÁ TVORBA: zařazení do díla souborného, spojení s jiným dílem, zpracování, překlad, pozměnění

Mikyška

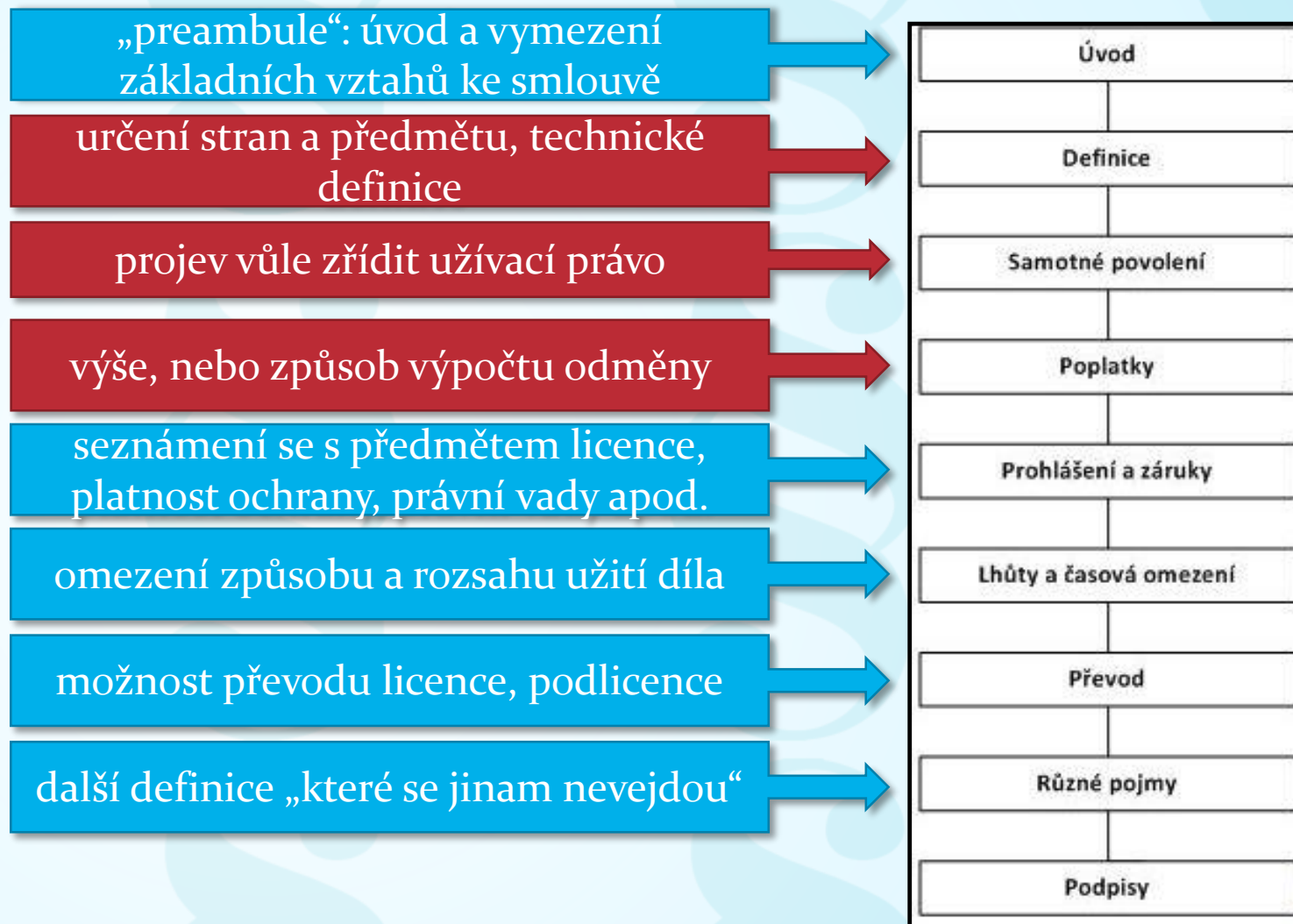
Smlouvy o autorském díle

- **pramen: NOZ §§ 2358 a násl. (relativní majetková práva)**

= **smlouva o pronájmu nehmotného statku - ot. způsobu, podoby a rozsahu užití (z. funkční jednoty)**

- **změny:** komplexní úprava pro DušVI + PrůmVI, obligatorní písemná forma pro vybrané „zapsané“ předměty PrůmVI.; kontraktační praxe; možnost bezúplatné licence; přístup k účetní evidenci nabyvatele licence
- zvl. zák. důvody pro odstoupení: nevyužití výhradní licence, změna přesvědčení autora
- z. nepřevoditelnosti *inter vivos* – „konstitutivní převod“ aut. pr. majetkového
- **synallagmatická povaha – úplatnost** dle z. vzájemné přiměřenosti, účelnosti, obvyklosti (25-45% ze zisku nabyvatele, 0,5-10% z prodejní ceny, u průmyslového vlastnictví 5-15%)
- písemná forma – výhradní licence, teritorialita, časová omezenost (jednorroční výpovědní lhůta)
- podlicence – souhlas autora
- poddruh nakladatelská smlouva (omezení druhů děl, autorská korektura, presumpce výhradnosti - písemná forma, povinnost využít licence)
- druhy licencí dle výhradnosti
  - výhradní + výlučné
  - výhradní + omezené („solo“ licence)
  - nevýhradní

Schéma licenční smlouvy

Více na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/licencni-smlouvy-v-oblasti-dusevniho-vlastnictvi-soucasny-stav-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-95227.html>

Zákonná omezení autorského práva

- **omezení smluvní (zásada) x zákonná (výjimka)**
- **dův.:** veřejný zájem o kulturní a vědecký rozvoj a efektivní využívání tvůrčího potenciálů
- zásadně se vztahuje pouze na zveřejněná díla
- zásadně se nedotýká osobnostních práv
- **tříkrokový/třístupňový test (§§ 29 a 66)**

1. volná užití

- výjimka – není užitím díla dle AutZ
- **užití pro osobní potřebu FO – NE** počítačové programy a el. databáze, architektonické provedení, záznam audiovizuálních děl

2. zákonné licence

- bezúplatné
  - rozmnožování na papír nebo podobný podklad, předvádění či oprava přístroje, citace, propagace, umístění na veřej. prostranství, užití při obřadech, úředních a školních akcích, pro zdravotně postižené, dočasné rozmnožení, fotografická podobizna, nepodstatné vedl. užití, díla užitého umění a díla architektonická, pro sociální zařízení, výstavy
- úplatné
  - knihovní (stát), rozmnožování v copy-shopech

3. zákonné kvazilicence

Three-step-test

1. omezení výlučného práva autorského je přípustné pouze ve zvláštních, zákonem stanovených případech
  2. nesmí dojít k rozporu s běžným užitím díla - ekon. kritérium
  3. užitím díla nesmějí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora – proporcionalita mezi majetkovými zájmy autora a zájmy společnosti na všeobecném sdílení kulturních statků
- **ad 1) formální podmínky** = jednotlivé skutkové podstaty výjimek a omezení práva autorského
  - **ad 2) a 3) materiální podmínky** bezesmluvního užití cizího díla, jež je třeba naplnit **kumulativně a konsekutivně**
  - **pův.: RÚB 1967**
  - **cíl:** zjistit, zda určitý způsob užití cizího nehmotného statku je či není dovoleným zásahem do autorského práva

Ochrana investic do autorského díla

- **cíl:** vyvážení ochrany autorské tvorby a investice do ní

= zákonné kvazilicence

- **zaměstnanecké dílo:** plnění pracovních povinností; autor-zaměstnanec má „holé autorství“ + pr. na přiměřenou dodatečnou odměnu; všechna majetková pr. vykonává zaměstnavatel, kolektivní dílo
- **kolektivní dílo:** více autorů pod vedením a jménem jednoho z nich + jedno dílo
- **školní dílo:** plnění školních či studijních povinností; smluvní přímus; zákonná bezúplatná licence k nevýdělečnému užití pro vnitřní potřebu
- dílo na objednávku
- soutěžní dílo

Zákonné licence x kvazilicence

ZÁKONNÉ LICENCE

- převážně kogentní
- široká osobní působnost
- obecný prospěch společnosti

KVAZILICENCE

- převážně dispozitivní
- úzká osobní působnost
- soukromý prospěch investora

1 Co 85/2003

*Původce, který vytvořil vynález nebo průmyslový vzor v pracovním poměru, má **vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou odměnu**. Při stanovení výše odměny se vychází z **přínosu** vynálezu nebo průmyslového vzoru nebo jeho jiným uplatněním, i k **materiálnímu podílu zaměstnavatele** na jejich vytvoření a k **rozsahu pracovních úkolů původce**. Dostane-li se již vyplacená odměna do zjevného nepoměru s přínosem dosaženým pozdějším využitím nebo jiným uplatněním vynálezu nebo průmyslového vzoru, má původce právo na **dodatečné vypořádání**. Pokud tato odměna stanovena nebyla, a došlo k neoprávněnému využití vynálezu nebo průmyslového vzoru, může být tato odměna stanovena za použití **licenční analogie**.*

Práva související s právem autorským

- **tvůrčí (tzv. „příbuzná“):**
  - osobnostní + majetková, nepřevoditelná *inter vivos*
  - **pr. výkonného umělce k jeho výkonu**
- **netvůrčí:**
  - majetková – převoditelná
  - ochrana investice
  - nositel práv je **FO** nebo **PO**, která na svou zodpovědnost pořizuje záznam/ uskutečňuje vysílání, resp. dává k tomu podnět jiné osobě
  - pr. výrobce zvukového záznamu k prvotnímu záznamu
  - pr. výrobce zvukově-obrazového záznamu k prvotnímu záznamu
  - pr. rozhlasového či televizního vysílatele k původnímu vysílání
  - pr. nakladatele na odměnu při zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu

Kolektivní správa práv

- **kolektivní uplatňování a ochrana majetkových práv autorských a souvisejících, zpřístupňování výsledků tvůrčí činnosti veřejnosti**
- **fce: snadné a rychlé zprostředkování licenčních práv**
- povinná x smluvní
- **nepřímé zastoupení:**
  - zastupování nositelů práv na smluvním základě
  - uzavírání licenčních smluv
  - vybírání/rozdělování/vyplácení autorských odměn
  - evidence užívání výsledků tvůrčí činnosti
- **MinKult** uděluje KS povolení ve správním řízení, správní dozor
- administrativní monopol – 1 správce pro 1 druh majetkových práv a děl (OSA – hud.; DILIA – lit., výk. umělci; INTERGRAM – výk. umělci, záznamy)
- z. rovnosti a přiměřenosti
- smluvní pilíř – hromadné/kolektivní smlouvy
- mediace

Vybrané prostředky ochrany duševního vlastnictví

A. SOUKROMOPRÁVNÍ

- negatorní nárok
- restituční nárok
- informace o původu zboží
- satisfakce
- náhrada škody a ušlého zisku
- bezdůvodné obohacení
- určovací žaloba
- zveřejnění rozhodnutí

B. VEŘEJNOPRÁVNÍ

- trestní
- správní

23C 28/98-205

Autor, jehož právo bylo porušeno, může se domáhat zejména toho, aby **rušení jeho práva bylo zakázáno, následky porušení odstraněny a poskytnuto přiměřené zadostiučinění**. Vznikla-li porušením práva závažná újma nemajetkové povahy, má autor právo na zadostiučinění v peněžité částce, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím, výši peněžitého zadostiučinění určí soud. **Odpovědnost za porušení autorského práva je objektivní a k jejímu vzniku se nevyžaduje zavinění**. V tomto směru nejsou důvodné námitky žalovaného, že neporušil autorská práva žalobce úmyslně. Autorovi přísluší nárok satisfakční za nemajetkovou újmu, která mu byla neoprávněným zásahem do jeho práv způsobena. Právo na přiměřené zadostiučinění (na satisfakci) autorovi přísluší pouze za předpokladu, že mu neoprávněným zásahem do autorského práva nejenže vznikla nebo alespoň reálně hrozila „závažná újma nemajetkové povahy“, ale též za předpokladu, že přiznání „jiného zadostiučinění“ by se nejevilo postačujícím. Pokud jde o „přiměřenost zadostiučinění“ je zapotřebí přihlídnout ke všem okolnostem případu. Výši peněžitého přiměřeného zadostiučinění, pokud jsou pro ně splněny zákonné hmotně právní předpoklady, určí soud.

43Cm 75/2005-69

*Soud se neztotožnil s námitkou žalovaného, že není dán naléhavý právní zájem na podání **určovací žaloby**, neboť celní úřad může zničit předmětný zboží se souhlasem majitele ochranné známky za podmínek stanovených novelou zákona č. 255/2004 Sb. k zákonu č. 191/1999 Sb., aniž by byla podána určovací žaloba. Naléhavý právní zájem ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř. je dán zájmem majitele ochranné známky. **Žalobou se žalobce domáhal vydání rozhodnutí, jímž by soud určil, že zboží** – papírové výrobky (skládací krabičky k balení různých videoher, samolepky a návody k použití), baleno ve dvou papírových kartonech v celkovém počtu 6487 kusů, zajištěné rozhodnutím Celního úřadu Praha D5 ze dne 18.7.2005 ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 191/1999 Sb. **jsou padělky.***

Praktické otázky

1. **Je možné používání samoobslužných skenerů v knihovnách/archivech v různých souvislostech?**
2. **Je možné kopírování pro osobní potřebu zdravotně postižených?**
3. **Pokud knihovna/archiv/muzeum/škola něco naskenuje ze svého fondů, může to zpřístupnit na počítačích ve svém objektu. Platí to i v případě, kdy například škola sídlí na více místech? Může naskenovaný dokument pustit ve vlastním intranetu? Pokud ano, jaké musí provést zabezpečení?**
4. **Může knihovna/archiv někomu půjčit audiovizuální dokument s tím, že je jeho užití umožněno v objektech školy, tj. např. nejen v knihovně, ale také na koleji? Jedná se o půjčování na místě samém? (§37, odst. 3). Pokud ano, jak zajisti povinnost zamezit kopírování?**

Praktické otázky

5. **Knihovna/archiv nemá vlastní kopírku, ale zajišťuje si kopírování formou služby. Část kopií je prodávána jako placené kopie uživatelům. Ne stejných kopírkách kopírují i pracovníci knihovny pro interní potřebu instituce, tj. bezplatně. Musí firma, která zajišťuje kopírovací službu odvádět náhradní odměnu za kopie, které jsou udělány pro interní potřebu knihovny?**
6. **Je možno použití kopie pro vyučovací účely, resp. pro plnění výzkumného úkolu na objednávku (včetně v rámci grantu) chápat ve smyslu pro "vnitřní potřeba právnické osoby"?**
7. **Je možné zhotovit kopie disertace, diplomky či jiné kvalifikační práce? Je možno takové kopie zprostředkovat v rámci meziknihovních reprografických služeb? Jak je to obecně s rozsahem zhotovovaných kopií?**
8. **Lze čtenářům v knihovně umožnit kopírování notových záznamů volných hudebních či hudebně dramatických děl, pokud konkrétní vydání tohoto díla je mladší 50 let?**